

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

-

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Tampereen kaupungin koko lausunto kohdassa "yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta"

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Keskeiset huomiot lakiehdotuksista

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) kokonaisuudistusta on valmisteltu pitkään. Alun perin laajaksi kokonaisuudistukseksi aiottu muutos on kaventunut sisällöllisesti, ja koskee tämänhetkisessä muodossaan vain rakentamisen asioita, sekä maankäytön ja rakentamisen digisääntelyä. Esitetyt muutokset ja uusi ohjaus on lakiehdotuksissa jaettu kolmeen eri lakiin: uuteen rakentamislakiin, uuteen rakennetun ympäristön tietojärjestelmää (RYTJ) koskevaan lakiin, sekä MRL:ään esitettäviin muutoksiin. Lisäksi lukuisia asioita on jätetty säänneltäväksi myöhemmin erikseen annettavilla asetuksilla. Myös vielä keskeneräisten tietomallien valmistumisen myötä määrittäyty useita sellaisia seikkoja, jotka yhdessä kolmen lain ja lukuisten erikseen annettavien asetusten kanssa raamittavat muutosten konkreettisia vaikutuksia eri toimijoihin. Tampereen kaupungin näkemys on, että maankäytön ja rakentamisen kokonaisuutta koskevasta lainsäädännöstä tulisi ehdotetussa muodossa varsin hajanaista, vaikeaselkoista ja vaikeasti arvioitavaa. Tampereen kaupunki katsoo, ettei lakeja rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta tule viedä eteenpäin esitetyssä muodossa, vaan lainsäädäntöä pitää kehittää hallitusti ja selkeänä kokonaisuutena.

Lausunnon antaminen valmistellusta maankäytön ja rakentamisen lainsäädäntökokonaisuudesta on mahdollistettu vain osin. Uusi rakentamislaki on muuttunut merkitseviltä osin siitä, millaisena sen pykälät oli sisällytetty vuonna 2021 lausunnoilla olleeseen kaavoitus- ja rakentamislakiin. Merkitsevistä muutoksista huolimatta uudesta rakentamislakiin ei ole ollut, eikä ole tulossa mahdollisuutta antaa lausuntoa. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskeva laki, samoin kuin MRL:ään esitettävät muutokset sen sijaan on annettu lausuttavaksi. Niiden osalta lausuntoaika on

lyhyt ja sijoittuu pääosin heinäkuulle. Näin ollen kaikilla kunnilla ja maakuntien liitoilla ei ole annetussa määräajassa tosiasiallista mahdollisuutta valmistella lausuntoaan hyväksyttäväksi hallintosääntönsä mukaisesti tarvittavissa organisaation demokraattisissa päätöksentekoeleimissä. Lisäksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmää (RYTJ) koskeva lainsäädäntö on valmisteltu kiireisellä aikataululla. Lakivalmistelua varten perustetun työryhmän toimikausi oli vain neljän kuukauden mittainen, eikä aikataulu mahdollistanut lakiluonnoksen riittävää valmistelua. Lakivalmistelutyöryhmässä Tampereen kaupungin, muiden asiantuntijajäsenten ja muiden valmistelussa kuultujen kuntien tai organisaatioiden esiin nostamia seikkoja ei valmistelussa riittävästi käsitelty tai lakiehdotuksessa riittävästi huomioitu. Kiireessä tehdystä valmistelusta kielivät myös mm. useat RYTJ-laissa ratkaisematta jätetyt konkreettiset seikat, jotka liittyvät niin rakentamisen kuin alueiden käytön teemoihin. Vaikka lainsäädännön ei ole tarpeen ottaa kantaa kaikkiin toteutettavan järjestelmän, tiedonhallinnan ja siihen liittyvien käytäntöjen yksityiskohtiin, tulisi lausuntovaiheessa olla ratkaistuna ja tiedossa ne seikat, joiden myötä määrittyvät esitettyjen muutosten konkreettiset vaikutukset sekä muut sellaiset seikat, joiden perusteella lain toteuttamiskelpoisutta on mahdollista arvioida. Tampereen kaupunki katsoo, että tältä osin maankäytön ja rakentamisen kokonaisuutta koskevan lainsäädäntöuudistuksen valmistelu menettelytapoineen on puutteellinen.

Maankäyttö- ja rakentamislain kokonaisuudistuksen alkuperäiset kunnianhimoiset tavoitteet olivat hyviä, ja muun muassa tavoite kehittyvästä rakennetun ympäristön digitalisaatiosta, jonka myötä ”yhteentoimivat tietovarannot ja digitaaliset palvelut sujuvoittavat ja tukevat rakennetun ympäristön toimintaa, jossa toimijoina ovat valtio, kunnat, yritykset ja muut yksityiset toimijat ja kansalaiset” oli erittäin kannatettava. Konkreettisemmalla tasolla maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen tavoitteista oli nähtävissä selkeitä hyötyjä mm. kuntaorganisaatioille ja niiden asiakkaille. Tampereen kaupungin näkökulmasta nyt ehdotetun, kolmeen eri lakiin pilkotun sääntelyn ongelma on, että tavoitteissa ei riittävästi ole huomioitu alueidenkäytön ja rakentamisen prosesseissa keskeisten toimijoiden, eli kuntien, näkökulmaa, eivätkä asetetut tavoitteet konkretisoidu riittävästi esitetyllä lainsäädännöllä. Kunnille odotetut hyödyt ovat valmistelun aikana kadonneet fokuksesta, eivätkä ne nyt esitettyjen rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevan lain, MRL:n muutosten tai samaan kokonaisuuteen kuuluvan uuden rakentamislain myötä ole toteutumassa tai mahdollistumassa riittävällä tavalla.

Tampereen kaupungin näkemys on, että edellä mainituista syistä rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevaa lakiehdotusta tai MRL:n esitettyjä muutoksia ei tule viedä eteenpäin esitettyssä muodossa. Sama koskee myös uutta rakentamislakia.

Esitetyn kolmeen eri lakiin ja lukuisiin asetuksiin pilkotun lainsäädännön sijaan maankäyttöä ja rakentamista koskevan lainsäädännön muutokset tulisi valmistella yhtenä selkeänä kokonaisuutena, ja arvioida muutosten kokonaisvaikutukset kattavasti. Nykyistä maankäyttö- ja rakentamislakia voidaan kehittää vaiheittain esimerkiksi temaattisissa kokonaisuuksissa, mutta maankäytön ja rakentamisen asioita ei tule erotella toisistaan, eikä toisaalta digisääntelyä erotella muusta sääntelystä. Mielekästä rajanvetoa maankäytön ja rakentamisen, tai digisääntelyn ja muun sääntelyn välillä ei ole mahdollista tehdä. Lisäksi maankäytön ja rakentamisen kokonaisuutta koskevien lakimuutosten valmisteluun tulee jatkossa varata riittävästi aikaa ja resursseja suhteessa valmistelun laajuuteen ja tavoitteisiin. Valmistelun tulee sisältää aitoa vuorovaikutusta ja kuulemista, sekä normaali, kaikki maankäytön ja rakentamisen kokonaisuuden lakimuutokset kattava lausuntomenettely.

Nykymuodossaan lakiehdotuksessa korostuvat yhteentoimivan datan saatavuuden näkökulma, ja arvio sen tuomista uusista liiketoimintamahdollisuuksista, sekä hyödyistä tutkimuslaitoksille, tilastoinnille, jne. Lisäksi nyt esitetyt lainsäädäntömuutokset toisivat valtion viranomaisille hyötyjä, ilman ko. viranomaisiin kohdistuvia uusia velvoitteita. Vaikka datan saatavuuteen ja hyödynnettävyyteen liittyvät näkökulmat ja mahdollisuudet ovat tärkeitä, niitä koskeviin visioihin kurkotellessa ovat lainsäädäntövalmistelussa liian vähälle huomiolle jääneet maankäytön ja rakentamisen perusprosessien, kuten kaavojen, tonttijakojen laatimisen tai rakennuslupakäsittelyn, sujuvuus ja näiden prosessien asiakkaat. Tampereen kaupungin näkemys on, että tulevan lainsäädännön kehittämisen lähtökohtana tulisi olla aito maankäytön ja rakentamisen toimintojen tehostuminen ja sujuvoituminen myös kunnissa. Maankäytön ja rakentamisen kokonaisuudessa kunnat ovat yksi keskeisistä toimijoista, ja kuntien prosessien sujuvuudella on suora vaikutus näiden prosessien asiakkaisiin, kuten kansalaisiin ja yrityksiin. Myös kuntien prosesseihin ja asiakkaisiin kohdistuvat vaikutukset tulisi lainsäädäntövalmistelussa huomioida nyt esitettyä kattavammin.

Edellä mainitun lisäksi Tampereen kaupunki katsoo, että maankäytön ja rakentamisen lainsäädännön ja siihen liittyvien konkreettisten järjestelmäratkaisuiden kehittämisessä lähtökohdan tulisi olla nykyisten, osin tehottomien toimintatapojen, järjestelmäkokonaisuuksien ja tietomuotojen korvaaminen uusilla tehokkaammilla tavoilla, järjestelmillä ja tietomuodoilla. Tämä olisi keskeistä hyötyjen saavuttamisen kannalta. Nykyisessä muodossaan lakiehdotus lähtee siitä, että useissa keskeisissä kohdissa alueidenkäytön ja rakentamisen prosesseja uusi ei korvaa vanhaa, vaan uusi tulee käyttöön vanhan lisäksi. Yksittäisinä esimerkkinä voidaan mainita muun muassa kaavakarttojen pdf-muodon (tai vastaavan) tuottamisen ja RYTJiin toimittamisen velvoitteet uuden tietomallimuodon tuottamisen ja toimittamisen lisäksi. Myös maankäytön ja rakentamisen lainsäädäntökokonaisuuteen sisältyvä uusi rakentamislaki sisältää vastaavia haasteita, esimerkiksi vaatimuksen sekä nykymuotoisten rakennuspiirustusten, että uudenlaisten rakennusten tietomallien käsittelystä ja RYTJiin toimittamisesta. Valitettavasti uuden tuominen käyttöön vanhan lisäksi ei mahdollista prosessien sujuvoitumista ja tehostumista, vaan se on päinvastoin este hyötyjen saavuttamiselle. Jatkossa maankäytön ja rakentamisen lainsäädäntökokonaisuutta kehitettäessä digitalisaation edistäminen on edelleen hyvä tavoite, mutta lähtökohtaisesti esitettävien muutosten ei tule perustua ratkaisuihin, jotka eivät mahdollista prosessien sujuvoitumista ja tehostumista, vaan jopa kuormittavat niitä tai lisäävät niissä tarvittavaa henkilötöypanoksen määrää.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevan lain lähtökohdat ja tavoitteet

Lakiehdotuksen lähtökohdat ja tavoitteet ovat varsin samansisältöisiä ja osin toisiaan täydentäviä. Keskeisenä lähtökohtana on hallitusohjelman tavoite digitalisaation edistämisestä. Muita lähtökohtia ovat nykytilanteen tunnistetut haasteet ja toisaalta tunnistetut kehittämismahdollisuudet. Esitetyt haasteet liittyvät mm. rakennettua ympäristöä koskevan tiedon yhteentoimimattomuuteen, sekä puutteelliseen saatavuuteen. Kehittämisen potentiaalina puolestaan on tunnistettu mm. laadukkaan ja saatavilla olevan datan luomat palveluiden kehittämismahdollisuudet, tiedon saatavuuden myötä lisääntyneet kansalaisten vaikutusmahdollisuudet, sekä tiedonhallinnan taakan ja sen vaatimien resurssien keventyminen. Esitetyn RYTJ-lain tavoitteena on luoda toimintaedellytykset rakennetun ympäristön tietojärjestelmälle. Muita tavoitteita ovat rakennetun ympäristön tiedonhallinnan, tiedon hyödynnettävyyden ja saatavuuden edistäminen, sekä alueidenkäytön ja rakentamisen suunnittelun ymmärrettävyyden parantaminen. Lisäksi lain tavoitteena on parantaa kansalaisten osallistumisen mahdollisuutta oman elinympäristön kehittämiseen ja lisätä tiedonhallinnan kokonaisturvallisuutta.

Tampereen kaupungin näkökulmasta lakiehdotuksen lähtökohdat ja tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia. Konkreettisina lähtökohtina mainitut tietosisältöjen yksilöivät tunnistet, tiedon yhteentoimivuus ja rakenteinen data ovat digitalisaation edistämisen ja sen luoman potentiaalinn kannalta välttämättömiä ja siten perusteltuja. Erittäin kannatettava on myös lakiehdotuksen tavoitteiden lisäksi mainittu rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kehittämisen lähtökohta "(...) että pidemmän aikavälin kehityksessä kunnat toimittaisivat rakennetun ympäristön tietoa vain kerran valtiolle". Vaikka lakiehdotuksen lähtökohdat ja tavoitteet ovat monin osin myönteisiä, eivät tavoitteet ja niitä konkretisoivat lakimuutokset riittävällä tavalla sisällä kuntasektorin ja sen keskeisten asiakkaiden näkökulmaa. Tampereen kaupunki arvioi, että lain tavoitteet ja niiden konkretisoituminen jäävät esitetystä lainsäädännössä riittämättömäksi ja tästä syystä myös potentiaaliset hyödyt jäävät monin osin realisoitumatta. Tästä syystä lakiehdotuksen lähtökohdat, tavoitteet ja konkretia vaativat merkittävää kehittämistä ennen kuin lainsäädäntömuutoksia voidaan edistää.

Kuntien viranomaisten tehtävät, kuten kaavoitus, tonttijakojen laatiminen ja rakennusluvitukset, ovat keskeisiä rakennettuun ympäristön kehittämisen prosesseja. Lausuttavana olevassa lakiehdotuksessa nämä prosessit on huomioitu vain tiedon syntyprosesseina. Vaikka lain tavoitteissa mainitaan myös viranomaisten toiminnan tehostuminen, eräät lakiehdotusten sisältämät muutokset voisivat toteutuessaan johtaa vastakkaiseen kehitykseen. Jatkossa lainsäädännön kehittämisessä tulisi huomattavasti vahvemmin huomioida näiden kuntien keskeisten prosessien näkökulma, sujuvoituminen ja tehostuminen, sekä esitettyjen muutosten kokonaisvaikutukset näihin prosesseihin.

Pääsy viranomaistietovarannossa olevaan rakennetun ympäristön tietoihin katsotaan yhdeksi keskeisimmistä tekijöistä rakennetun ympäristön digitalisaation edistämiseksi ja siihen liittyvien hyötyjen realisoitumisessa. Jotta tämä tavoite toteutuisi, tulisi lainsäädännössä tunnistaa kuntien ja maakuntaliittojen roolin lisäksi myös valtion organisaatioiden rooli tärkeinä rakennetun ympäristön tiedon tuottajina, ja vastaavasti kuntien, yritysten ja kansalaisten tarve valtion organisaatioiden tuottamille rakennetun ympäristön tiedoille, sekä niiden yhteentoimivuudelle ja rakenteellisuu-delle.

Lainsäädännöllä tulisi lisäksi varmistaa konkreettinen nykytilan haasteiden ratkaiseminen. Nykyisen kuntien moninkertaisen tiedon toimituksen korvaaminen "yhdellä luukulla" valtion suuntaan tulisi konkretisoida siten, että lainsäädäntö antaisi selkeät suuntaviivat sille, mitkä luukut korvautuvat, miltä osin ne korvautuvat ja milloin ne korvautuvat. Nyt lausuttavana olevassa lakiehdotuksessa näistä ei selkeästi säädettäisi, sillä selkeästi esitetään vain muutama sellainen muutos, jossa kunnista valtiolle tapahtuva tiedon toimitus siirtyy jostain nykyisestä järjestelmästä RYTJiin. Tiedon vastaanottavan järjestelmän aihuminen ei kuitenkaan sellaisenaan vielä tuo kevennystä tiedon toimittamisen velvoitteisiin, eikä viittaus "pitkän aikavälin tavoitteena" olevaan yhteen luukkuun konkretisoi tai varmistaa sen toteutumista. Tampereen kaupunki katsoo, että yhden luukun vahvemman konkretisoinnin lisäksi valtion organisaatioille tulisi asettaa laissa yksiselitteinen velvoite kuntien tuottamien tietojen hyödyntämiseen RYTJstä, eikä jättää toisin toimimista nyt lausunnolla olevan lakiehdotuksen tapaan lain puitteissa mahdolliseksi.

Tampereen kaupungin näkemys on, että lainsäädännön kehittämisen lähtökohtana tulee olla vanhojen tehottomien toimintatapojen ja tietomuotojen korvaaminen uusilla ja tehokkaammilla. Nykyisessä muodossaan lausuttavana oleva lakiehdotus tunnistaa vanhaan - esimerkiksi pdf-muotoiseen tietoon - liittyvät haasteet, mutta edelleen paitsi mahdollistaisi, myös edellyttäisi sen käyttämistä, eikä siten tukisi tavoitetta tiedon hyödynnettävyyden parantamisesta ja tiedonhallinnan sujuvoitumisesta.

Lisäksi Tampereen kaupunki arvioi, että tiedon laatu ja sen merkitys tulisi lain kehittämisessä huomioida tässä esitettyä selkeämmin, erityisesti datan sisällöllistä oikeellisuutta koskien. Myös muiden kuin suoraan tietosisältöihin suunnattujen muutosten vaikutus datan sisällölliseen laatuun tulisi valmistelussa huomioida. Sisältöjen oikeellisuus on aivan keskeistä datan käyttäjän kannalta ja datan mahdollistamien hyötyjen realisoimisessa.

On mahdollista, että tämä lakiehdotus ei sisällä tiedon sisällölliseen oikeuteen liittyviä näkökulmia tai vaikutustenarviointia siksi, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmää, siihen liittyviä tiedonhallinnan prosesseja ja tietomallien sisältöjä koskevat tiedot ovat niiden keskeneräisyyden vuoksi vielä puutteelliset, eikä esitettyjen muutosten vaikutuksia tietosisältöjen laatuun voi siksi tässä kohtaa arvioida. Oikea ratkaisu ei kuitenkaan ole tietosisältöjen oikeellisuutta koskevien näkökulmien sivuuttaminen valmistelun keskeneräisyyden vuoksi, vaan valmistelun kehittäminen ja aikataulutaminen siten, että myös tämä näkökulma tulee riittävästi huomioitua paitsi lainsäädäntövalmistelussa, myös konkreettisten ratkaisuiden kehittämisessä. Tampereen kaupungin näkökulmasta tämän hetken tiedot viittaavat siihen, että ainakin rakennustietojen osalta RYTJ-lain ja uuden rakentamislain yhteisvaikutukset voivat realisoitua myös heikentyvänä tiedon laatuna. Tämä ei toteuttaisi lakiehdotuksen tavoitetta tiedon hyödynnettävyyden parantumisesta, vaan päinvastoin heikentäisi sitä.

Mikäli lainsäädännöllä tavoitellaan muutoksia esimerkiksi alueiden käytön suunnittelun ymmärrettävyyteen tai elinympäristön kehittämiseen osallistumiseen, tulisi näitä tavoitteita konkretisoivat muutokset ja perustelut esittää selkeästi. On myös huomioitava, että vaikka suunnittelussa tai rakentamisen luvituksessa syntyvän datan semanttinen yhteentoimivuus tai rakenteisuus voivat sujuvoittaa datan hyödyntämistä ammattilaisten kannalta, ne eivät sellaisenaan tee suunnittelusta kansalaisten näkökulmasta ymmärrettävämpää. Suunnittelun ymmärrettävyyden lisääminen vaatisi sellaisia toimia, joista nyt lausunnoilla olevassa lakiehdotuksessa ei säädettäisi. Elinympäristön kehittämiseen osallistumisen kannalta RYTJ olisi kansalaiselle yksi mahdollinen tiedonsaantikanava lisää, eikä muuttaisi tilannetta tiedon saatavuuden osalta esimerkiksi Tampereen kaupungin ja lukuisten muiden, jo nykyisin tietoa kattavasti verkossa jakavien kuntien osalta.

Yhtenä lain tavoitteena mainitaan tiedonhallinnan kokonaisturvallisuuden lisääminen, jota konkretisoidaan muun muassa tiedon käytösäännöillä ja luokittelulla. Tiedonhallinnan turvallisuusnäkökulman huomioiminen lakiehdotuksessa on tarpeellista ja myönteistä. On kuitenkin huomioitava, että lakiehdotuksen mukaiset toimet koskisivat vain rakennetun ympäristön tietojärjestelmää ja sen kautta käyttöön saatavaa tietoa. Monia RYTJ:n sisältämiä tietoja on nyt ja jatkossa saatavilla myös muista tietolähteistä, esimerkiksi kuntien verkkosivuilta, karttapalveluista ja avoimen datan portaaleista, nähtävillä olevista dokumenteista sekä suorilla tietopyynnöillä. Vaikka kunnat voivat huomioida turvallisuusnäkökulman ja rajata esimerkiksi avoimena datana ja tai karttapalveluissa julkaistavia tietosisältöjä, kunnilla ei kuitenkaan ole nykyisen lainsäädännön puitteissa mahdollisuutta rajoittaa kattavasti sellaisienkaan rakennettua ympäristöä koskevan tietojen saatavuutta, joiden osalta rajoittaminen olisi kokonaisturvallisuuden näkökulmasta katsoen perusteltua. Vaikka turvallisuusnäkökulman huomioiminen RYTJ-laissa on tärkeää, ei rakennetun ympäristön tiedonhallinnan kokonaisturvallisuutta voida varmistaa ilman muun lainsäädännön muutoksia.

Ehdotusten vaikutukset

Kuntiin kohdistuvina vaikutuksina lakiehdotuksessa on huomioitu pääosin henkilötyöpanoksen tarpeeseen ja kustannuksiin kohdistuvia vaikutuksia. Myönteisinä, henkilötyöpanoksen tarvetta vähentävinä seikkoina on mainittu muun muassa ns. yhden luukun periaate kunnista valtion suuntaan, vähentyvä alueiden käytön ja rakentamisen tietoihin liittyvä tietopyyntöjen määrä; samoin tiedon etsimiseen käytettävän työajan vähentyminen, kun tietolähteenä ovat arkiston sijaan sähköiset aineistot.

Vaikutuksena mainittu tietopyyntöjen määrän vähentyminen on osin kyseenalaista, sillä valtaosa kuntiin tulevista tietopyynnöistä kohdistuu oleviin kaavoihin ja rakennuksiin, joiden tietoja ei ainakaan alkuvuosina olisi RYTJstä saatavilla. Yhden luukun periaatteen puutteellista konkretisoitumista puolestaan on äsitelty edellä tämän lausunnon kappaleessa ”Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevan lain lähtökohdat ja tavoitteet”. Eräät lakiehdotuksessa mainitut hyödyt, jotka syntyisivät rajapintapalveluihin nojaavan tiedon toimittamisesta tai sähköisten aineistojen tuomasta sujuvuudesta tiedon etsimiseen, koskevat vain niitä kuntia, jotka nykyisin toimivat esimerkiksi sähköpostitse tapahtuvan tiedonsiirron tai paperi-/pdf-arkistojen varassa. Tampereen kaupungin ja useiden muiden kuntien osalta tiedonsiirtorajapinnat (esim. lakiehdotuksen mainitsemalle MML:lle), sekä rakenteiset sähköiset aineistot ovat jo nykyään arkipäivää. Näin ollen lakiehdotuksen muutokset eivät tältä osin toisi uusia hyötyjä, sillä ko. hyödyt on ulosmitattu monissa kunnissa jo vuosia sitten. Edellä mainittujen lisäksi merkillepantavaa esitetyissä vaikutuksissa on, että henkilötyöpanoksen tarpeeseen kohdistuvista vaikutuksista on huomioitu vain ne, jotka vähentäisivät työpanoksen tarvetta, sen sijaan työmäärää kasvattavia muutoksia ei ole vaikutuksina esitetty.

Lisäksi useat esitetyistä hyödyistä perustuvat ajatuksiin muutoksista, joiden toteuttamista ei tässä lakiehdotuksessa esitetä säädettäväksi. Hyötyinä on siten esitetty myös mahdolliseen myöhempään RYTJ:n ja sitä koskevan lainsäädännön jatkokehittämiseen liittyviä visioita, ei nyt lausuttavana olevasta laista suoraan syntyviä hyötyjä. Tällaisia tulevaisuuden visioihin nojaavia hyötyjä esitetään koituvan muun muassa tiedonsiirron sujuvuudesta tilanteessa, jossa kuntien kaikki maankäytön suunnitteluprosessit yleisten alueiden yleis- ja toteutussuunnittelua myöten ovat tietomallipohjaisia. Toinen esimerkki koskee oletusta hyödyistä, jotka syntyvät kuntiin kohdistuvien tietopyyntöjen vähentyessä tilanteessa, jossa vanhat, lain voimaantullessa olemassa olevat kaavat ja niiden dokumentit on kattavasti toimitettu saataville RYTJiin. Näitä visioituja muutoksia koskevia velvoitteita lakiehdotus ei kuitenkaan sisällä, ja vaikka lakiehdotuksessa tunnistetaan tietopyyntöjen vähenemisen riippuvuus lain velvoitteiden ulkopuolelle jäävästä, olevien kaavojen tuottamisesta RYTJiin, sen mukaiset hyödyt on kuitenkin sisällytetty laskennalliseen hyötyarvioon.

Tulevaisuuden visioiden lisäksi osa esitetyistä hyödyistä perustuu vahvoin oletuksiin muun muassa tarvittavien järjestelmämuutosten toteutustavasta. Esimerkiksi mainittu oletus siitä, että kunnissa tarvittavat järjestelmämuutokset olisi mahdollista toteuttaa ”normaalin järjestelmäpäivityksen yhteydessä” on yksiselitteisesti väärä. Myös lakiehdotuksesta välittyvä oletus siitä, että järjestelmämuutosten toteuttaminen olisi yksin kuntien ratkaistavissa oleva asia, on paikkaansa pitämätön, sillä järjestelmätoimittajien rooli, muutoshalukkuus ja aikataulut ovat näiden muutosten toteutuksessa ratkaisevia.

Kuntatalouteen kohdistuvina kustannusvaikutuksina on huomioitu lähinnä järjestelmäkehityksen ja järjestelmien käyttökoulutusten kustannukset. Esitettyjen muutosten laajuuteen nähden kustannukset on arvioitu varsin alhaisiksi, mikä herättää epäilyn kustannusarvion uskottavuudesta. Lisäksi kuntien keskeisiin asiakasryhmiin liittyvät vaikutukset on käsitelty erittäin suppeasti. Kotitalouksien osalta vaikutuksena on tunnistettu rakennusten omistajien käyttöön RYTJstä saatava

tieto, yritysten osalta taas RYTJ:stä saatavan datan tuomat hyödyt ja uudet liiketoimintamahdollisuudet.

Lakiehdotuksen yhteisvaikutuksina rakentamislain kanssa on huomioitu järjestelmämuutokset ja niihin liittyvät koulutustarpeet. Useat muut rakennuslupaprosessiin ja rakentamisen tiedonhallintaan liittyvät seikat on sen sijaan jätetty vaikutuksissa mainitsematta. Esimerkiksi rakentamislupakynnyksen noston ja siihen liittyvän ilmoitusvelvollisuuden puuttumisen vaikutuksia kuntien tiedonhallintaan, aineistoihin ja niihin liittyviin pysyviin työmääriin ja kustannuksiin ei ole arvioitu, vaikka muutos tuo ilmeisiä kielteisiä vaikutuksia paitsi rakennuslupaprosessiin ja rakennusvalvontaan, myös kuntien kartan- ja aineistontuotantoon ja sen myötä tässäkin lakiehdotuksessa vahvasti esille nostettuun datan laatuun. Siitä huolimatta, että kyseessä ovat suoraan RYTJiin liittyvät muutokset, huomiotta ovat jääneet myös useat muut seikat, kuten rakentamisluvan liiteasiakirjojen saavutettavaksi muuntamisen vaikutukset pysyviin työmääriin, tai tietomallien ja piirustusten käsittelyn rinnakkaisuuteen liittyvät työmäärät. Myöskään rakennustietojen (rh-tieto) laajentumisesta aiheutuvaa tiedontuotannon ja -ylläpidon kasvavaa työmäärää ei ole vaikutuksena huomioitu.

Tampereen kaupunki katsoo, että vaikutukset on arvioitu puutteellisesti sekä kuntiin että niiden keskeisiin asiakasryhmiin liittyviltä osin. Arvio yhteisvaikutuksista rakentamislain kanssa on niin ikään puutteellinen. Tampereen kaupungin näkemys on, että lakiehdotuksen vaikutuksina esitetyt hyödyt eivät riittävällä tavalla perustele ja tue lakiehdotuksen eteenpäin viemistä nykyisessä muodossaan.

Vaikutusten arviointia tulisi kehittää siten, että kuntiin kohdistuvien vaikutusten osalta huomioitaisiin vain ehdotetun lain mukaisten muutosten tuomat vaikutukset. Haluttaessa esitetyn lainsäädännön ulkopuolelle jääviä mahdollisen jatkokehittämisen vaikutuksia voi spekuloida, mikäli se katsotaan lakiehdotuksessa sopivaksi, mutta nämä tulevaisuuden visioihin perustuvat spekulatiot tulisi selkeästi erotella esitettyjen lainsäädäntömuutosten vaikutuksista. Lisäksi esitettyjen lainsäädäntömuutosten vaikutuksia tulee tarkastella kokonaisuutena, eikä keskittyä vain myönteisiin vaikutuksiin, puhtaasti järjestelmämuutoksiin liittyviin vaikutuksiin tai ainoastaan digiasioita koskeviin vaikutuksiin. Maankäytön ja rakentamisen lainsäädäntö muodostaa, ja sen tulee jatkossakin muodostaa, yksi kokonaisuus, ja näin ollen sen vaikutuksetkin tulee arvioida kokonaisuutena. Tämä koskee sekä kustannusvaikutuksia että muita vaikutuksia.

Lisäksi vaikutustenarviointia tulisi kehittää huomioimalla myös kotitalouksien ja yritysten roolit kattavammin ja arvioimalla näihin rooleihin kohdistuvat vaikutukset. Kotitaloudet eivät ole vain rakennusten omistajia, eivätkä yritykset pelkästään datan hyödyntäjiä, vaan ne ovat myös kuntien rakentamislupa-, kaava- ja/tai tonttijakoprosessien asiakkaita. Näihin rooleihin kohdistuvat vaikutukset tulisi myös huomioida. Erityisesti vaikutuksia voi syntyä rakentamisen osalta, eivätkä nämä vaikutukset ole yksiselitteisesti myönteisiä. Yritysten osalta tulisi lisäksi huomioida myös suunnittelijan ja rakentajan roolit ja niihin liittyvät vaikutukset.

Lisäksi on nostettava esiin lakiehdotuksen Muutokset alueidenkäytön suunnitelmatietojen hallinnassa ja toimintatavoissa -kappaleessa oleva kehoitus, jonka mukaan ”Kuntien olisi kannatettavaa ottaa käyttöön yhtenäiset ohjeistukset ja käsitteet, pilotoida uusia toimintatapoja ja ratkaisuja, varmistaa tietomallien yhteentoimivuutta testaamalla niitä, ja hyödyntää standardisoituja tiedonrakenteita.” Vaikka kuntien toimintatapojen kehittäminen on varmasti tarpeen, ei lainsäädännössä tulisi esittää tämän kaltaisia kehoituksia esimerkiksi tietomallien yhteentoimivuuden testaamiseen – etenkin, kun kyseessä ovat tietomallit, joiden käyttämiseen samainen laki velvoittaa. Tampereen kaupunki katsoo, että lähtökohtaisesti pilotointi- ja testausvaiheen tulee olla historiaa silloin, kun laki astuu voimaan, ja että tietomallien yhteentoimivuus, käsitteistön ja

kansallisen ohjeistuksen kattavuus ja muut lain toteuttamisen edellytykset tulee varmistaa valtion toimesta ennen lain voimaantuloa.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän teknisten ominaisuuksien vaikutukset

On ymmärrettävää, että lakiehdotus ei sisällä eksaktia kuvausta rakennetun ympäristön tietojärjestelmän teknisistä ominaisuuksista. Tällä hetkellä ympäristöhallinnon verkkosivuilta on löydettävissä vain alustava, mahdollisia järjestelmätoimittajia varten laadittu tekninen määrittely. Keskeisten teknisten ominaisuuksien tulisi kuitenkin olla lausuntovaiheessa tiedossa ja nämä tiedot lausunnonantajien käytettävissä esimerkiksi lakiehdotuksen liitteenä, jotta teknisten ominaisuuksien ja reunaehtojen merkitystä tai toteuttamiskelpoisuutta olisi esimerkiksi kunnan toiminnan näkökulmasta mahdollista arvioida. Kansallisen järjestelmän tekniset ominaisuudet vaikuttavat kuntien järjestelmien tarvittaviin muutoksiin, ja niiden kustannuksiin, lisäksi niillä voi olla vaikutusta myös tiedon tuottajien (ja käyttäjien), kuten kuntien, perusprosessien, tiedonhallinnan kompleksisuuden ja työmäärien kannalta.

Järjestelmän keskeisten teknisten ominaisuuksien ja ratkaisuiden lisäksi tulisi lausunnonantajien tiedossa olla, miten rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kehityksessä on varauduttu sekä suunniteltuihin että suunnittelemattomiin käyttökatkoihin ja häiriötilanteisiin. Olennaisia asioita ovat esimerkiksi käyttökatojen ja muiden häiriöiden vaikutus kuntien perusprosesseihin, niihin liittyviin tiedontoimitusvelvoitteisiin ja RYJ:stä saatavan tiedon laatuun, sekä häiriötilanteisiin liittyvät vastuut esimerkiksi käyttökaton aikaisten tiedonsiirtojen hallinnan osalta.

Tampereen kaupunki katsoo, että kun lainsäädäntöä jatkokehitetään, tulee myös näihin osa-alueisiin kiinnittää huomiota ja niitä koskevat tiedot tuoda kehitetyn lainsäädännön lausuntovaiheessa lausunnonantajien saataville.

Ehdotetut säännökset ja säännöskohtaiset perustelut

Ehdotetun sääntelyn perusteluissa (1§ Lain soveltamisala) viitataan tavoiteltuun ”myöhempään kehitykseen” ja siihen liittyviin muutoksiin, joista ei kuitenkaan säädettäisi. Selkeyden ja tulkittavuuden vuoksi säännöksissä ja niiden perusteluissa tulisi kuitenkin pitäytyä vain niissä asioissa, joista ehdotetussa laissa säädettäisiin. Kuten tämän lausunnon edellisistä kappaleista käy ilmi, mm. lakiehdotuksen (2 § Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne) perusteluissa mainittu yhden luukun periaate ja viranomaistoiminnan sujuvoituminen eivät esitetyllä lailla kuntanäkökulmasta merkitseviltä osin toteudu, eikä ehdotettua säännöstä sen vuoksi voi perustella näillä hyödyillä.

Alueiden käytön suunnittelua koskevilta osin lakiehdotus edellyttää useita muutoksia ja selkeyttämistä. Sen sijaan että lailla (5§ Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavat alueidenkäyttöä koskevat tiedot) edellytetään ”dokumenttimuotoisen kaavakartan” – käytännössä pdf:n – tuottamista ja RYJ:iin toimittamista tietomallimuotoisen aineiston lisäksi, tulisi lähtökohtana olla vain tietomalliaineiston tuottaminen ja toimittaminen. Nyt ehdotettu säännös ei sujuvoittaisi prosessia, vaan edellyttäisi kaksinkertaista työtä, kun tietomallipohjaisen sähköiseen järjestelmään tuotettavan kaavakartan lisäksi joudutaan tuottamaan myös pdf. Vaikka RYJ:iin toimitettavien tietomallimuotoisten aineistojen validointi mainitaan lakiehdotusten vaikutuksina, velvollisuus validointiin ei sisälly ehdotettuihin säännöksiin (5 §). Validoinnin velvoittavuus kuntia ja maakuntien

liittoja kohtaan, samoin tieto siitä, mitä alueiden käytön aineistoja se koskee, tulisi käydä selkeästi ilmi lakiehdotuksesta.

Myös kaavojen elinkaaren tilaa koskevien nimeämiskäytäntöjen (5§) ymmärrettävyys kansalaisten kannalta jää epäselväksi. Olennaista olisi, että nimeämiskäytäntö ja sen myötä kansalaisten RYTJstä saamat tiedot olisivat selkeitä ja ymmärrettäviä. Eräistä esitettyjen säännösten perusteluista (5§ Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavat alueidenkäyttöä koskevat tiedot ja 6 § Alueidenkäytön tietojen yksilöivä pysyvät tunnukset) välittyy vaikutelma, että lainsäädäntöä laadittaessa olisi huomioitu vain ensimmäiset, ns. tyhjälle maalle laadittavat ”peltokaavat” tai ensimmäiset tonttijaot. Lain valmistelun lähtökohtana tulisi kuitenkin olla ja säännöksissä keskeisenä huomioida, että useissa kunnissa valtaosa laadittavista kaavoista ja tonttijaosta on luonteeltaan olevan kaupunkirakenteen sisään suunniteltuja muutos- tai täydennyskohteita. Tästä syystä valtaosa laadittavista alueidenkäytön suunnitelmista ei ole alueidensa ensimmäisiä, vaan aiemman kaavan tai tonttijaon osin tai kokonaan kumoavia. Tämän tosiasian huomioiminen jää lainsäädännössä kuitenkin epäselväksi muun muassa siltä osin, miten elinkaaren tilojen osalta huomioidaan ja tiedon käyttäjille ymmärrettäväksi tehdään esimerkiksi tilanne, jossa tietojärjestelmässä on yhtä aikaa samalta alueelta sekä lainvoimainen kaava, että kunnassa hyväksytty kaava, josta on valitettu. On tärkeää, että tiedonkäyttäjät ymmärtävät näiden eron. Lisäksi lakiehdotuksesta (§6) tulisi selkeästi käydä ilmi, miten varmistetaan yksilöivien tunnusten toiminta ja hallinta tilanteessa, jossa yksilöivä tunnus on lakiehdotuksen mukaisesti annettu koko kaavalle (käytännössä kaavan ulkorajalle), mutta voimassa olevasta kaavasta kumotaan vain osa kaavakohteista, muiden kaavakohteiden jäädessä edelleen voimaan. Kaavan osittainen kumoutuminen on alueidenkäytön suunnittelussa tavanomaista, ei harvinaisen poikkeus. Lisäksi yksilöivien tunnusten toimivuus tulisi varmistaa myös tilanteissa, joissa kaavan ulkorajan muuttuu esimerkiksi kaavan luonnos- ja ehdotusvaiheiden välissä.

Kuten alueidenkäytön, myös rakentamista koskevien RYTJiin toimitettavien tietojen osalta (7 §. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavat rakentamista koskevat tiedot) validoinnin velvoittavuus kuntia kohtaan, samoin tieto siitä, mitä rakennuksiin ja rakennuslupitukseen liittyviä aineistoja se koskee, tulisi käydä laista selkeästi ilmi. Kunnat voivat olla vastuussa vain omassa toiminnassaan syntyvien aineistojen validoinnista. Sen sijaan rakennusten tietomalleja (suunnitelma- ja/tai toteuma) koskeva mahdollinen validointivelvoite tulee osoittaa ko. tietomallin laatineelle suunnittelijalle tai rakennusluvan hakijalle, ja velvoite validointiin asettaa hoidettavaksi ennen ko. tietomallin toimittamista kuntaan esimerkiksi lupahakemuksen yhteydessä. Kunnille velvoitetta rakennustietomallien validoinnista ei tule osoittaa, sillä kunnat eivät resurssiensa puitteissa pysty toimimaan tiedonvälittäjänä tietomallin mahdollisten virheiden korjaamisesta vastaavan suunnittelijan ja RYTJ:n välillä rakennustietomallien validoinnin yhteydessä.

Ehdotetuissa säännöksissä (9 §. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tietojen säilyttäminen ja hävittäminen) säädettäisiin myös tietojen säilytysajoista. Tietojen säilyttämisen osalta tulisi lakiehdotusta selkeyttää siten, että siitä kävisi ilmi koskeeko pysyvä säilyttäminen sekä tietomallimuotoisia aineistoja että dokumentteja, ja koskeeko se myös RYTJ:n käytön aikana kumoutuvia alueiden käytön suunnitelmia tai purettavien rakennusten tietoja.

Lakiehdotuksen mukaan (10 § Suomen ympäristökeskuksen oikeus saada tietoja muilta viranomaisilta) joitakin valtion viranomaisten tietoja olisi saatava RYTJiin tiedon ylläpidon ja tiedonhuollon tarkoituksiin. DVV:n vastuulla olevasta VTJ:stä RYTJiin olisi saatava mm. rakennustietovarannon tietoja, joita koskevat

kuntien tiedon toimittamisen veloitteet (7§) siirtyisivät VTJstä RYTJiin. Rakennustietovarannon osalta tulisi arvioida se, mikä vaikutus keskimäärin kuntien rekistereitä enemmän sisällöllisiä virheitä

sisältävän VTJ:n rakennustietovarannon käyttäminen pohjana tarkoittaisi RYTJstä käytettävän tiedon laadulle. Jos

ratkaisussa kuitenkin päädyttäisiin käyttämään RYTJiin tuotavana pohja-aineistona VTJ:n rakennustietovarantoa, ongelmallista on, että sen sisältämien tietojen saantia koskevilta osin (10§) ehdotettu laki astuisi voimaan vasta 1.1.2029 eli huomattavasti myöhemmin kuin 1.1.2024, jolloin rakennustietojen toimittamista RYTJiin kunnilta odotetaan. Tämä ajallinen ero on merkitsevä, ja sen osalta lakiehdotusta tulisi muuttaa siten, että tiedon ylläpidon ja tiedonhuollon kannalta tarpeelliset rakennusten pohja- ja nykytilatiedot olisivat RYTJssä käytettävissä heti, kun kuntien rakennustietoja koskevat tiedon toimittamisvelvoitteet astuisivat voimaan. Lakiehdotuksen tulisi lisäksi sisältää selkeä linjaus siitä, että myös olevien rakennusten rakennus- ja huoneistotietoihin tehtävät korjaukset on mahdollista tehdä samassa järjestelmässä, jonka kautta myös uusia tietoja valtiolle toimitetaan. Esimerkiksi huoneistotietojen korjaamisen tulisi helpottaa nykyisestä.

Lisäksi lakiehdotus (10§) sisältää myös epämääräiseksi jäävän viittauksen verottajan rakennustietoihin, ja esittää että verottajan ”tietoja tarvittaisiin, jotta voidaan varmistua siitä, että kunnilla sekä muilla viranomaisilla olisi yhteneväiset tiedot verohallinnon kanssa. Mikäli tiedoissa olisi puutteita tai eriävyyksiä, tiedot voitaisiin korjata”. Nykyisessä muodossaan lakiehdotus ei kuitenkaan ota kantaa siihen, minkä tahon tuottamat rakennustiedot katsottaisiin toisia oikeammaksi, millä perusteella ja minkä tahon velvollisuuksiin mahdollisten eroavuuksien korjaaminen kuuluisi. Asiaan liittyy monia

haasteita, ja se on ratkaistava huolellisesti valmistellen ja eri näkökulmat huomioiden. Asiaa koskevia ratkaisuita tehdessä tulee huomioida muun muassa lupakynnyksen noston ja ilmoitusvelvollisuuden puuttumisen vuoksi rakennusrekisterin ulkopuolelle jäävien rakennusten tiedot, verottajan nykyisten tietojen huomattava sisällöllinen heikkolaatuisuus ja pysyvien tunnisteen (vtj-prt) puute, sekä tietojen korjausvelvoitteisiin liittyvät työmäärät ja resurssitarpeet. Ratkaisuja tehdessä on tiedon laadun ja hyödynnettävyyden varmistamiseksi erityisen tärkeä harkita ja perustella huolellisesti, mitkä tiedot katsotaan kategorisesti toisia oikeammiksi. Lähtökohtaisesti rekisteriaineistojen ja niihin tehtävien korjausten tulee perustua luotettavaan ja laadukkaaseen viranomaisen tuottamaan tietoon.

Lakiehdotukseen (12 §. Tietojen vaihtoehtoinen tallentaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään) on sisällytetty ajatus vaihtoehtoisen tiedontoimitustavan, eli selainkäyttöliittymän, käyttämisestä tiedonsiirtoon tilanteessa, jossa järjestelmiin tarvittavia tiedonsiirto-rajapintoja ole ehditty oteuttaa ennen tiedontoimitusvelvoitteiden voimaantuloa. Tämä koskee erityisesti rakentamisen tietoja, joita koskeva tiedontoimitusvelvoite astuisi voimaan jo 1.1.2024. Suurten kuntien, kuten Tampereen, lupa- ja liitemäärillä tämä tarkoittaisi valtavan tiedostomäärän manuaalista siirtoa valtiolle selainkäyttöliittymän kautta siihen saakka, kunnes järjestelmätoimittajat ehtivät toteuttaa tiedonsiirto-rajapinnat. Tampereen kaupungin lupa- ja liitemäärillä lakiehdotuksen ajatus selainkäyttöliittymästä edes tilapäisenä tiedonsiirtovälineenä on yksiselitteisesti toteuttamiskelvoton. Tampereen kaupunki katsoo, että sen sijaan lainsäädännössä tulisi varmistaa myös rakentamisen tietojen osalta riittävä siirtymäaika, jonka kuluessa tarvittavat tiedonsiirto-rajapinnat ehditään toteuttaa kuntien ja järjestelmätoimittajien yhteistyönä.

Laissa säädettäisiin myös RYTJstä saatavilla olevista tiedoista (§13 Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän julkinen tietopalvelu). Muilta osin esitetyt tietosisällöt soveltuvat julkisesti saatavilla oleviksi, mutta väestönsuojien osalta asia tulisi vielä arvioida uudelleen. Täysin kiistatonta on se, että tiedon väestönsuojista tulee olla kansalaisten saatavilla. Arviointia kuitenkin vaatii se, tuleeko koko Suomen alueen väestönsuojien tietoja olla saatavilla yhdestä ja samasta paikasta (RYTJ)

edes siinä tapauksessa, että koko maan väestönsuojia koskevat massahaut olisikin estetty. Samassa yhteydessä olisi syytä arvioida

väestönsuojatietoon liittyvät kasaumavaikutukset ja riskit. Vaihtoehtona väestönsuojia koskevan tiedon keskitettyyn jakamiseen RYTJstä tulisi harkita tiedon välittämistä kansalaisille nykyiseen tapaan, eli kuntien tai jatkossa sote-alueiden alaisuudessa toimivien pelastuslaitosten toimesta, esimerkiksi kuntien tai sote-alueiden verkkosivujen tai -palveluiden kautta.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyt muutokset

Kaavoituksen osalta lakiehdotus (40 §. Yleiskaavan sisältö ja esitystapa sekä 55 §. Asemakaavan sisältö ja esitystapa) esittää paitsi kaavan laatimista valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa, myös sen tuottamista ihmisluettavaan muotoon, jonka osalta kaavan tietomallin (ihmisluettavasta)

esitystavasta säädettäisiin erikseen. Erikseen annettavassa säädöksessä tulisi selkeästi esittää, mitä voidaan lukea ihmisluettavaksi esitystavaksi, jonka mukainen kaava voidaan päätöksenteossa hyväksyä. Erityisen tärkeää olisi selvittää, voiko ihmisluettava esitystapa olla myös sähköinen kartta, mikäli kunnan järjestelmät tukevat sellaisen luontia ja arkistointia. Vastaava selkeytystarve on myös tonttijakoja koskevassa sääntelyssä (78 b §. Tonttijaon sisältö ja esitystapa).

Sen lisäksi että ihmisluettavan, päätöksenteossa hyväksyttävän kaavan esitystavan määrittelyä selkeytetään, tulisi samassa yhteydessä huomioida lähtökohtana toiminnan sujuvoituminen. Toiminnan sujuvoittamista ei edistetä lausuttavana olevassa lakiehdotuksessa olevalla velvoitteella, jonka mukaan

kaavakartat tulisi sekä tuottaa että toimittaa RYTJiin pdf-muodossa (tai vastaavassa) uuden tietomallimuodon tuottamisen ja toimittamisen lisäksi. Tietomalliin perustuvan kaavakartan visualisointi sekä pdf:ksi että sähköiseen karttapalveluun tarkoittaisi kaksinkertaista työtä.

Lakien voimaantulo

Esitetty RYTJ-laki ja MRL:n muutokset tulisivat alueidenkäyttöä koskevilta osin voimaan 1.1.2029, mutta rakentamista koskevilta osin, sekä 12§ mukaista vaihtoehtoista tiedonsiirtoa koskien voimaantulo toteutuisi sekä RYTJ-lain että uuden rakentamislain mukaan jo 1.1.2024. Kaavoitus- ja rakentamislain ehdotuksessa sekä alueidenkäytön että rakentamisen osalta esitettiin kolmen vuoden siirtymäaika. Tähän ehdotukseen kunnat lausuivat laajasti, että esitetty kolmen vuoden siirtymäaika on liian lyhyt tarvittavien muutosten toteuttamiseen. Nämä KRL-vaiheessa annetut lausunnot on kuitenkin jätetty sekä nyt lausunnoilla olevassa laissa, että uudessa rakentamislaisissa kokonaan huomiotta. Sen sijaan nyt esitetty lain voimaantuloajankohta olisi rakentamisen tietojen osalta kolme vuotta KRLssä ehdotettua aiemmin, eikä minkäänlaista siirtymäaika esitetä.

Tampereen kaupungin kanta on, että rakentamisen tiedontuotannon ja toimittamisen velvoitteita koskevilta osin esitetty RYTJ-lain ja rakentamislain voimaantuloaikataulu ei ole mahdollinen. Tiedontuotannon ja toimittamisen velvoitteet edellyttävät huomattavan määrän muutoksia paitsi kuntien järjestelmissä ja tiedonsiirtorajapinnoissa, myös rakentamislupiin ja valvontaan liittyvien prosessien (ml. arkistoinnin), roolien ja osaamisen kehittämistä. Tarvittavien muutosten toteuttamiseen on oltava riittävästi aikaa kuntien erilaiset lähtötilanteet huomioiden. Siirtymäajan

pitää olla vähintään kolme vuotta lain hyväksymisestä. Järjestelmämuutoksiin tulee varata aikaa, jotta tietojen ilmoittaminen voidaan tehdä rajapintojen kautta. Tietojen ilmoittaminen ei voi perustua selainkäyttöliittymällä tehtäviin manuaalisiin tiedonsiirtoihin.

Muutostuki-hankkeen kaudeksi todetaan lakiehdotuksessa 2022-24. Esitetty aikataulu ole suhteessa lakien ehdotettuun voimaantuloon. Vuonna 2029 voimaantulevia asioita varten tehtäviä muutoksia tulisi Käytännössä toteutettavaksi vasta esitetyn Muutostuki-hankkeen päättymisen jälkeen. Lisäksi on

huomioitava, että käytännön muutostukea tarvitaan eniten nimenomaan muutosvaiheessa, kun käyttö konkreettisesti alkaa ja uutta käytännössä opetellaan. Vaikka Muutostuki-hanketta ei jatkettaisi, tulee riittävä tuki kunnille ja kuntien RYTJ-käyttäjille varmistaa nimenomaan konkreettisiin voimaantulo- ja

käyttöönottovaiheisiin. Lakiehdotukseen liittyvä muutostuki on käynnistetty myös turhan myöhään. Muutostuki-hankkeessa tehtävien nykytilakartoitukseen perustuvien yleisten toimenpideohjelmien on tarkoitus valmistua syksyllä 2022, mikä on liian myöhään siihen nähden, että lain ehdotettu voimaantulo

rakentamisen osalta olisi 1.1.2024 ja käytännössä kunnissa tarvittavat muutokset pitäisi siten toteuttaa vuoden 2023 aikana. Yleiset toimenpideohjelmat eivät tule pääsemään riittävän tarkalle tasolle, eivätkä siten sellaisenaan riitä kuntien muutosten toteuttamisen pohjaksi ainakaan isoissa kunnissa, joissa

järjestelmäarkkitehtuuri on suhteellisen monipolvinen ja tuo omat vaikeuskertoimensa asiaan.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

-

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

-

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

-

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

-

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

-

Kekäläinen Arja

Tampereen kaupunki - Tampereen pormestari Anna-Kaisa Ikonen 12.8.2022

§ 86